

De duinconsulent

interview met filmmaker Jan van den Ende

MARCEL TAAL

Jan van den Ende is filmer en (als zodanig) de maker van een tweetal uitmuntende natuurfilms over het Nederlandse duingebied: "Vier Duindagen" en "Duinbehoud". De laatste ging op 21 maart van dit jaar in première. Daarnaast is hij "het oog en het oor" van de Stichting Duinbehoud in Meijndel. Hoe ziet Jan zijn gevecht voor de duinen? Een interview met de duinconsulent van één van de drukstbezochte duingebieden van ons land.

De band van Jan met de Stichting Duinbehoud ontstond binnen de Werkgroep Meijndel. Wanneer is dat begonnen?

"Vanaf het begin heb ik in die werkgroep gezeten. Dat is 1983, denk ik. De Stichting Duinbehoud was destijds bezig met het opzetten van steunpunten bij belangrijke en bedreigde duingebieden. In dat kader zag men graag een "Werkgroep Meijndel" ontstaan. Zij wisten dat ik er erg bij betrokken was door mijn werk als filmer. De film "Vier Duindagen" was ik toen juist aan het afronden. Ik ben uitgenodigd voor de oprichtingsvergadering en sindsdien ben ik lid van de werkgroep gebleven."

Films

Bij je eerste duinenfilm was Duinbehoud dus niet betrokken?

"Nee, dat was een project van mezelf. Het is nu zo'n vijftien jaar geleden dat ik daarmee begonnen ben. Als liefhebber van het duingebied was het m'n grote wens het een keer te verfilmen. Geluk-

kig heb ik daarvoor steun gekregen van de provincie Zuid-Holland. De vier duindagen stonden voor de vier seizoenen die in de film elk in een dag verstreken.

Het was een heel andere soort film dan "Duinbehoud". Ik heb toen bewust beelden langer vastgehouden. In deze tijden van snelle montage en flitsende videoclips lijkt dat misschien niet te kunnen, maar de reacties waren erg positief. Mensen die naar een natuurfilm kijken, stellen er blijkbaar prijs op dat ze de boel rustig kunnen bekijken. De nieuwe film is heel anders. Behalve het hogere tempo komen er ook meer mensen en meer bedreigingen in voor. Dat maakt 'm misschien wat minder tijdloos dan de eerste, maar wel veel indringender."

Heeft die eerste film nu veel resultaat gehad?

"Ik denk dat het feit dat "Vier Duindagen" in 1989 de meest uitgeleende film van de Rijksvoorlichtingsdienst was, wel voldoende zegt. De T.V.-uitzending werd ook heel goed ontvangen, kan ik me herinneren. Hij is door zo'n anderhalf miljoen mensen bekeken. Ik denk dat "Duinbehoud" minstens zo'n succes zal hebben."

Van werkgroep naar duinconsulent

Terug naar je band met de bescherming van het duin. Wat betekende zo'n Werkgroep Meijndel nu eigenlijk?

"Het ging destijds vooral om de ruime steun voor de bescherming van het duingebied zichtbaar te maken. Het was nog nodig om meerdere namen onder een bezwaarschrift of verzoek aan gemeente of provincie te zetten. Tegenwoordig heeft de Stichting Duinbehoud al zo'n goede naam dat zoiets nauwelijks nodig is."

Het is nu dus heel anders?

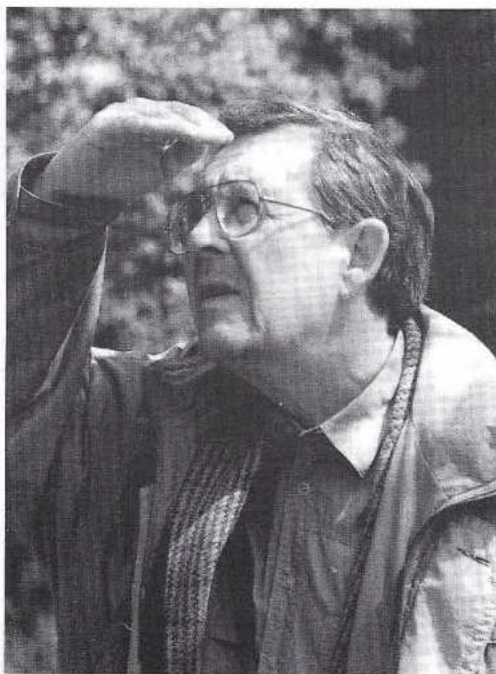
"De functie van de werkgroepen is eigenlijk vervangen door de duinconsulenten. In Den Haag hebben we er twee. Naast mij is Henk Pijpers er voor het Westduinpark en de gebieden daar in de buurt. De Werkgroep Meijndel bestaat nog steeds, maar het is meer een overlegorgaan geworden tussen de verschillende Haagse natuurbeschermingsverenigingen over duin-zaken."

En de relatie met de gemeente Den Haag?

"Ik wil de gemeente helemaal niet zwart maken, maar zonder clubs als de Stichting Duinbehoud zie ik de toekomst somber in. Deze stad zit zo in de knel dat er altijd een voedingsbodem zal zijn voor plannetjes in het duingebied. Voor mij geldt dat de natuur het grootste belang is, maar vaak telt het economisch belang zo veel meer. Vergeet ook niet dat niet iedereen op dezelfde manier naar het duin kijkt als wij dat doen."

Je doelt op iemand?

"Voor iemand die de hele dag gekonfronteerd wordt met het ruimtegebrek van de gemeente is

Jan van den Ende: "We zullen de boel tot in de lengte der dagen nauwkeurig in de gaten moeten blijven houden" (foto: V. van den Broek).

In de nieuwe film komen meer mensen en bedreigingen voor (foto: H.L. Kortekaas).

zo'n open ruimte een naar gezicht. Ik heb een voormalig wethouder dat eens tegen me horen zeggen. We zullen de boel tot in lengte der dagen nauwkeurig in de gaten moeten blijven houden. De aanwijzing tot Beschermd Natuurmonument van de duingebieden is daarbij in mijn ogen eerder een belangrijk hulpmiddel dan de garantie dat een gebied niet verder wordt aangetast."

Problemen

Er is rond Meijndel een hoop te doen geweest over de drukte in het gebied. Hoe ben je daar als duinconsulent mee om gegaan? "Zelf vind ik de drukte die er nu is heel aanvaardbaar, al moet je op sommige plaatsen de mensen beter informeren over wat er wel en niet mogelijk is. De enige uitzondering is voor mij het grote aantal honden dat wordt uitgelaten. Dat is een uitwas waar we nog een goede oplossing voor moeten vinden.

En hoe ik er zelf mee omga? Ik vind het heel belangrijk om contact te houden met de mensen die

De duinen bij Den Haag in de film "Duinbehoud" (foto: M. van den Broek).

je dagelijks in het duin ziet. Je houdt zo een idee wat mensen het duin in trekt, wat ze er zoeken en wat ze er doen. Daarom heb ik deze zomer ook het actiecomité "Vrienden van Meijndel" opgericht. Daarmee willen we als bezoekers van Meijndel, die daar komen om van de natuur te genieten, onze stem laten horen. Door die contacten kom je trouwens een hoop belangrijke dingen te weten. Als er iets vreemds gebeurt, kan ik sneller reageren."

Vroeger en nu

Kom je zelf nog dagelijks in het gebied?

"Destijds, tijdens het maken van "Vier Duindagen", was ik er vijf dagen per week en die andere twee dagen zat ik dan elders in het duin. Nu probeer ik toch minstens één keer per week in Meijndel te komen. Het klinkt misschien raar, maar dat is nodig om "gevoel" met het duin te houden. Als je er langere tijd niet geweest bent, voel je je alsof je in een nieuw huis komt.

Ik kom al heel lang in Meijndel, vanaf 1934. Ik was toen twaalf jaar oud en kwam natuurlijk vooral in het duin voor de spanning. Met vriendjes haalde je strikken weg (er werd toen nog veel gestroopt) en zette je vis uit in het water. Ik heb me later wel vermaakt om biologen die theorieën hadden over de verspreiding van karpers in infiltratieplassen. Het heeft volgens mij meer met menselijke invloed, kwajongetjes als wij, te maken, dan met kuit die tussen de tenen van een watervogel zat. Meijndel was toen veel droger en kaler, het meertje vlak bij de watertoren was eigenlijk het enige dat er was. Er werd toen wel water onttrokken uit het duin, maar nog niet geïnfilteerd. In die droge duinen kwam ik toen wel Nachtzwaluwen en Grielen tegen."

En tegenwoordig, wat valt je aan veranderingen op?

"In een aantal stukken zie ik tegenwoordig meer plantensoorten. Ik vond het bijvoorbeeld geweldig toen ik een maand of twee terug weer ergens Rondbladig wintergroen ontdekte. Dat was een hele troost, omdat het jaar daarvoor één van de laatste groeiplaatsen daarvan in Meijndel was opgeofferd aan de rekonstruktie van de Klipweg. Die rekonstruktie was verder overigens een goede zaak, omdat de verharding was weggehaald. Je ziet heel goed dat op rustige plaatsen de dynamiek van het duin voor de terugkeer van planten en dieren zorgt."

Heb je nog een favoriet plekje?

"Omdat ik erg van de afwisseling van het midden-duin houd, kom ik graag in Kijfhoek/Bierlap. Ik houd het begrazingsexperiment daar dan ook erg in de gaten, al weet ik dat je pas na verloop van tijd resultaten ziet. Ik denk wel dat er te veel paarden, en nu ook runderen, rondlopen. Het is echter vooral voor de bezoekers lastig, want de paden worden helemaal kapot gelopen. Jammer blijft het dat vanwege dat experiment nogal wat extra mensen zonder kaart het gebied in gingen om die paarden te bekijken. Een en ander dreigde daardoor uit de hand te lopen. Niemand leek zich meer wat van de regels aan te trekken en de "burgerlijke ongehoorzaamheid" nam toe. Gelukkig is de grote toeloop er nu een beetje af."

Hier moest het gesprek helaas eindigen. Jammer, want Jan kan als weinig anderen met enthousiasme vertellen over het duin en de bescherming ervan. Als filmer en duinconsulent levert hij daar een belangrijke bijdrage aan.